

XORIJIY INVESTOR BILAN HUKUMAT O'RTASIDAGI INVESTITSIYA SHARTNOMALARINING TUZISH BO'YICHA XALQARO TAJRIBA VA AMALIYOT

Ne'matov Umidjon O'ktam o'g'li

Toshkent davlat yuridik universiteti magistratura talabasi.

Email: umidlawyer2602@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14106143>

Annotatsiya. Ushbu maqola xorijiy investorlar va hukumatlar o'rtasidagi investitsiya shartnomalarining milliy qonunchilik bilan uyg'unlashuvi muammolarini yoritadi. Xalqaro investitsiya shartnomalari davlatlar uchun xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda barqaror va huquqiy xavfsiz muhit yaratish imkonini beradi. Milliy qonunchilik va xalqaro shartnomalar o'rtasidagi uyg'unlik davlatlar uchun xalqaro majburiyatlar va milliy manfaatlarni muvofiqlashtirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, maqolada xalqaro arbitraj jarayoni va nizolarni hal qilishda milliy qonunchilikning ahamiyati, investitsiya nizolarini oldini olish strategiyalari ham yoritilgan. Maqola xalqaro investitsiya va milliy qonunchilikning uzviy aloqasini tushuntirib, investitsiya muhitini rivojlantirish va investor huquqlarini himoya qilishga qaratilgan tavsiyalarni taqdim etadi.

Kalit so'zlar: Xalqaro investitsiya shartnomalari, milliy qonunchilik, investitsiya muhiti, huquqiy himoya, davlat suvereniteti, nizolarni hal qilish, xalqaro arbitraj, xavfsizlik va barqarorlik, investor huquqlari, investitsion muvofiqlik.

INTERNATIONAL EXPERIENCE AND PRACTICE ON THE CONCLUSION OF INVESTMENT CONTRACTS BETWEEN A FOREIGN INVESTOR AND THE GOVERNMENT

Abstract. This article highlights the problems of harmonization of investment agreements between foreign investors and governments with national legislation. International investment agreements allow countries to create a stable and legally secure environment for attracting foreign investments. Harmonization between national legislation and international agreements plays an important role in coordinating international obligations and national interests for states.

At the same time, the article also covers the international arbitration process and the importance of national legislation in dispute resolution, as well as strategies for preventing investment disputes. The article explains the interrelationship between international investment and national legislation and provides recommendations aimed at developing the investment environment and protecting investor rights.

Key words: International investment treaties, national legislation, investment climate, legal protection, state sovereignty, dispute resolution, international arbitration, security and stability, investor rights, investment compliance.

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ И ПРАКТИКА ЗАКЛЮЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННЫХ КОНТРАКТОВ МЕЖДУ ИНОСТРАННЫМ ИНВЕСТОРОМ И ГОСУДАРСТВОМ

Аннотация. В статье освещены проблемы гармонизации инвестиционных соглашений между иностранными инвесторами и правительствами с национальным законодательством. Международные инвестиционные соглашения позволяют странам создать стабильную и юридически безопасную среду для привлечения иностранных инвестиций. Гармонизация национального законодательства и международных соглашений играет важную роль в координации международных обязательств и национальных интересов государств. При этом в статье также освещаются международный арбитражный процесс и значение национального законодательства в разрешении споров, а также стратегии предотвращения инвестиционных споров. В статье объясняется взаимосвязь международных инвестиций и национального законодательства, а также приводятся рекомендации, направленные на развитие инвестиционной среды и защиту прав инвесторов.

Ключевые слова: международные инвестиционные договоры, национальное законодательство, инвестиционный климат, правовая защита, государственный суверенитет, разрешение споров, международный арбитраж, безопасность и стабильность, права инвесторов, инвестиционный комплаенс.

Kirish

Hukumat va xorijiy investorlar o'rtasida investitsiya shartnomalarini tuzish jarayoni milliy iqtisodiyotni rivojlantirish va xorijiy sarmoyalarni jalb qilishda katta rol o'ynaydi. Ushbu shartnomalar hukumatlarga iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, yangi ish o'rinlari yaratish va texnologiya transferini ta'minlash imkonini beradi. Shu bilan birga, xorijiy investorlar uchun o'z sarmoyalarini himoya qilish, barqaror va shaffof ish sharoitlari hamda foyda olish imkoniyatini ta'minlaydi. Shu sababli, butun dunyoda investitsiya shartnomalarini tuzish borasida turli xalqaro tajribalar shakllanib bormoqda, bu esa investitsiyalarni boshqarish va tartibga solishning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Xalqaro investitsiya shartnomalari yoki ikki tomonlama investitsiya shartnomalari (BITs) bugungi kunda xalqaro investitsiya qonunchiligining muhim elementi hisoblanadi. Ular ikki davlat o'rtasida tuzilib, xorijiy investitsiyalar uchun huquqiy himoya kafolatlarini taqdim etadi, masalan, sarmoyalarni davlat tomonidan tortib olishdan himoya qilish, investorlarga teng va adolatli muomala qilish, shuningdek, nizolarni xalqaro arbitraj orqali hal qilish mexanizmlarini belgilaydi.

Bu kabi shartnomalar xorijiy investorlarga o'z sarmoyalarni himoya qilish uchun zarur bo'lgan kafolatlarni beradi, bu esa iqtisodiy barqarorlikka xizmat qiladi.

Ko'plab rivojlanayotgan mamlakatlar, jumladan, O'zbekiston ham, xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni yanada osonlashtirish va investitsiya muhiti sifatini yaxshilash uchun xalqaro tajribadan keng foydalanmoqda. Bu mamlakatlarda amalga oshirilayotgan islohotlar xorijiy sarmoyadorlar uchun qulay biznes muhiti yaratishga, shuningdek, ularning huquqiy manfaatlarini ta'minlashga qaratilgan. Jahon banki, Xalqaro valyuta jamg'armasi va boshqa xalqaro moliyaviy institutlar davlatlarga investitsiya siyosatini samarali olib borish uchun tavsiyalar berib, yordam ko'rsatib keladi.

Xalqaro tajribada hukumat va xorijiy investorlar o'rtasida tuziladigan shartnomalarning asosiy tarkibiy qismlari investorning huquqiy kafolatlari, adolatli va teng muomala qilish, mulk huquqlarini himoya qilish, shuningdek, nizolarni hal qilish uchun xalqaro arbitraj sudlarini ko'zda tutishdir. Shuningdek, ayrim davlatlar investorlarning faoliyatlari ijtimoiy va ekologik mas'uliyatni ham o'z ichiga olishini talab qiladi.

Mazkur maqola hukumat va xorijiy investorlar o'rtasida investitsiya shartnomalarini tuzish bo'yicha xalqaro tajribalarni ko'rib chiqadi. Shu orqali investitsiya shartnomalarining asosiy prinsiplari, ularning huquqiy asosi va xalqaro nizolarni hal qilish mexanizmlarini o'rganamiz.

Xalqaro investitsiya shartnomalarining asosiy tamoyillari

Xalqaro tajribada hukumat va xorijiy investor o'rtasidagi shartnomalar qator tamoyillar asosida shakllanadi. Eng asosiysi — investorlarga “adolatli va teng muomala” (fair and equitable treatment) kafolatlanishi. Bu tamoyil, asosan, investorning mamlakatda ishonchli huquqiy muhitda faoliyat yuritishini ta'minlaydi. Xalqaro valyuta jamg'armasi (IMF), Jahon banki kabi tashkilotlar ham investitsiya muhitini yaxshilash uchun o'z tavsiyalarini berib borishadi.¹

Yevropa Ittifoqi, AQSh va boshqa rivojlangan davlatlar o'z investitsiya shartnomalarida ko'pincha investorlarning mulkiy huquqlarini himoya qiluvchi moddalarga urg'u berishadi va nizolarni xalqaro arbitraj sudlarida ko'rib chiqishni taklif qilishadi.

¹ Organisation for Economic Co-operation and Development. (2008). International Investment Law: Understanding Concepts and Tracking Innovations--A Companion Volume to International Investment Perspectives. Organisation for Economic Co-operation and Development;

Bundan tashqari ikki tomonlama investitsiya shartnomalari ham mavjud bo'lib, BIT to'rtta asosiy moddaga ega deb hisoblangan. Birinchidan, BITlar qabul qiluvchi davlat hududida qoplangan investitsiyalarni davolashning umumiy minimal standartlarini belgilaydigan moddani o'z ichiga oladi, ular nisbiy va mutlaq standartlarni o'z ichiga oladi. Nisbiy standartlar boshqa investitsiyalarga nisbatan qoplangan investitsiyalar uchun talab qilinadigan tartibni belgilaydi, mutlaq standartlar esa boshqa investitsiyalar qanday ko'rib chiqilishidan qat'i nazar, qo'llanilishi kerak bo'lgan tartibni talab qiladi.

Umumiy nisbiy munosabat standarti qoplangan investitsiyalarga mezbon davlat yoki boshqa har qanday davlat fuqarolari va kompaniyalari investitsiyalaridan kam bo'lmagan qulay munosabatda bo'lishini talab qiladi. Qabul qiluvchi davlat fuqarolari va kompaniyalarining investitsiyalaridan kam bo'lmagan qulay rejim odatda "milliy rejim" deb ataladi.

Boshqa har qanday davlat fuqarolari va kompaniyalari investitsiyalaridan kam bo'lmagan qulay rejim odatda "eng qulay davlat rejimi" deb ta'riflanadi va "MFN rejimi" deb qisqartiriladi.

Milliy va MFN rejimiga bo'lgan huquq investitsiyalarni tashkil etishda ham, bir marta o'rnatilgandan keyin ham investitsiyalarga nisbatan qo'llaniladi. Turli model muzokara matnlari milliy yoki MFN munosabat standartlariga ma'lum istisnolarni o'z ichiga oladi.²

Xalqaro investitsiya shartnomalarining asosiy tamoyillari xorijiy investorlar uchun zarur bo'lgan huquqiy kafolatlar va iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan. Bunday tamoyillar investitsiya muhiti barqarorligini saqlash, investorlarni qo'llab-quvvatlash, hamda davlatning suveren huquqlarini himoya qilish o'rtasida muvozanatni ta'minlashga xizmat qiladi.

Adolatli va teng muomala tamoyili investorlarning huquqlari va manfaatlarini davlat tomonidan hurmat qilinishini, ular bilan adolatli va xolis munosabatda bo'lishni talab qiladi. Bu tamoyil investorlar bilan nohaq yoki diskriminatsion munosabatda bo'lmaslikni, shuningdek, ularning manfaatlariga ziyon yetkazmaslikni ta'minlashga yo'naltirilgan. Ushbu prinsip xalqaro investitsiya shartnomalarida keng qo'llaniladi va arbitraj sudlari tomonidan ham ko'p hollarda ko'rib chiqiladi.³

Milliy rejim tamoyiliga ko'ra, xorijiy investorlarga mahalliy investorlar kabi teng sharoitlarda faoliyat yuritish imkoniyatlari berilishi lozim. Bu esa xorijiy sarmoyadorlarning milliy iqtisodiyotda faol ishtirok etishini ta'minlab, ularning investitsiyalarini ichki iqtisodiyot uchun ham qimmatli qila oladi.⁴ Eng ko'p qollangan rejim tamoyili xorijiy investorlarga boshqa davlat investorlari uchun mavjud imtiyozlar va sharoitlar bilan teng imkoniyatlar yaratishni talab qiladi.

² Vandevelde, K. J. (2009). US international investment agreements. Oxford University Press;

³ Salacuse, J. W. (2010). The emerging global regime for investment. Harv. Int'l LJ, 51, 427;

⁴ https://unctad.org/system/files/official-document/wir2012_embargoed_en.pdf;

Bu tamoyil investorlarning adolatli muomaladan bahramand bo'lishini ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Natijada, bir davlat boshqa davlatga bergan imtiyozlar yoki preferensiyalarni boshqa xorijiy investorlar uchun ham qo'llash majburiyatini oladi.⁵

Ekspropriatsiyadan himoya tamoyili investorlarning mulkiy huquqlarini davlat tomonidan noqonuniy ravishda musodara qilinishidan himoya qiladi. Agar davlat ijtimoiy manfaatlar yoki jamoatchilik ehtiyojlari sababli investorning mulkini ekspropriatsiya qilishga majbur bo'lsa, unda investor to'liq va adolatli kompensatsiya olish huquqiga ega bo'ladi. Bu tamoyil investorlarga investitsiya muhitida himoya berish va ularga yetkazilishi mumkin bo'lgan iqtisodiy zararni minimallashtirishga qaratilgan.⁶ Ochiqlik va shaffoflik tamoyili investitsiya shartnomalari bo'yicha qarorlar qabul qilish jarayonida davlatning xolis va ochiq bo'lishini ta'minlaydi.

Investorlar o'z huquqlari va majburiyatlari to'g'risida aniq ma'lumot olishlari uchun davlatlar o'z siyosatlarini va normativ hujjatlarini oshkor qilishi kerak. Bu tamoyil investitsiya muhitining barqarorligi va ishonchliligini oshiradi.⁷

Nizolarni hal qilishda xalqaro arbitraj

Xalqaro tajribada nizolarni hal qilish mexanizmi sifatida arbitraj keng qo'llaniladi. Investor davlatga qarshi davo qo'yish huquqiga ega bo'lishi ko'pgina ikki tomonlama investitsiya shartnomalarining (Bilateral Investment Treaties — BITs) muhim qismi hisoblanadi. Misol uchun, investorlar tomonidan O'zbekiston hukumatiga nisbatan kiritilgan da'volar xalqaro arbitraj sudlarida ko'rib chiqiladi.

Arbitrajning eng keng tarqalgan shakllari ICSID (International Centre for Settlement of Investment Disputes) va UNCITRAL (United Nations Commission on International Trade Law) asosida olib boriladi. Bu tizimlar nizolarni hal qilishda betaraflik va xolislikni ta'minlashga harakat qiladi.⁸

Xalqaro arbitraj investor va davlat o'rtasida yuzaga kelgan nizolarni hal qilish uchun keng qo'llaniladigan mexanizm hisoblanadi. Bu usul investitsiya nizolarini odatiy milliy sudlardan tashqarida ko'rib chiqishni, neytral muhitda adolatli qaror qabul qilishni ta'minlaydi. Investorlar va davlatlar o'rtasidagi nizolarni hal qilish uchun asosiy platforma sifatida Xalqaro investitsiya nizolarini hal qilish markazi (ICSID), shuningdek, boshqa xalqaro arbitraj tashkilotlari faoliyat yuritadi.

⁵ Dolzer, R., Kriebaum, U., & Schreuer, C. (2022). Principles of international investment law. Oxford University Press;

⁶ Muchlinski, P. (2007). Multinational Enterprises & the Law. Oxford University Press;

⁷ Schreuer, C. H. (2009). *The ICSID Convention: A Commentary*. Cambridge University Press;

⁸ UNICTRAL (2010). "UNCITRAL Arbitration Rules";

Xalqaro arbitraj investorlar uchun barqaror va ishonchli muhit yaratishga yordam beradi, chunki investorlar davlatlar o'rtasidagi siyosiy va huquqiy tafovutlarga qaramasdan, o'z huquqlarini xalqaro darajada himoya qilish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Xalqaro arbitraj davlatlar uchun ham muhim, chunki bu mexanizm ularning xalqaro sarmoyalarni jalb qilishdagi ishonchliligini oshiradi va xorijiy investorlarning davlat siyosatidan mustaqil ravishda o'z huquqlarini himoya qilishini ta'minlaydi.⁹ Xalqaro investitsiya nizolarini hal qilish markazi (ICSID) 1965-yilda qabul qilingan ICSID Konvensiyasi asosida tashkil etilgan. ICSID Jahon Banki tizimida faoliyat ko'rsatib, investor va davlat o'rtasidagi nizolarni xalqaro arbitraj orqali hal qilish imkoniyatini yaratadi. ICSID arbitraji davlat va investorlarning teng huquqliligini ta'minlaydi, shu sababli ko'plab davlatlar o'z investitsiya shartnomalarida ICSIDga murojaat qilishni ko'zda tutadi.¹⁰

ICSIDda nizolarni ko'rib chiqish jarayoni bir necha bosqichlardan iborat:

birinchidan, da'vo arizasini berish – investor arbitraj jarayonini boshlash uchun ICSIDga da'vo arizasi topshiradi;

ikkinchidan, tribunalni tashkil qilish – tribunal ikki tomon o'rtasida kelishilgan hakamlar yoki hakamlar hay'ati tomonidan tuziladi. Tribunal mustaqil ravishda nizoni ko'rib chiqadi va qaror qabul qiladi;

uchinchidan, eshituv jarayoni – tribunal ikki tomonning dalillarini eshitib, har bir tomonning huquqiy asoslarini o'rganadi;

to'rtinchidan, qaror qabul qilish – tribunal adolatli qaror chiqaradi, va bu qaror oxirgi va majburiy hisoblanadi;

ICSIDdan tashqari, investorlar va davlatlar o'rtasidagi nizolarni hal qilish uchun boshqa xalqaro arbitraj markazlari ham mavjud. Masalan, Xalqaro Savdo Palatasi Arbitraj Sudi (ICC) va London Xalqaro Arbitraj Sudi (LCIA) xalqaro investitsiya nizolarini ko'rib chiqishda keng qo'llaniladi. Bu markazlar ICSID kabi xalqaro arbitraj qoidalariga amal qiluvchi va davlatlararo nizolarni hal qilishda xalqaro miqyosda tan olingan institutlardir.¹¹

Xalqaro arbitraj davlat va investorlar uchun qator afzalliklarga ega: bu usul investorlar uchun neytral platforma yaratadi, milliy sudlarning ta'siridan mustaqil ravishda ishlaydi va xalqaro darajadagi arbitrlardan iborat tribunalni ta'minlaydi.

⁹ Schreuer, C. H. (2009). *The ICSID Convention: A Commentary*. Cambridge University Press;

¹⁰ Muchlinski, P. (2007). *Multinational Enterprises & the Law*. Oxford University Press;

¹¹ UNCTAD (2018). *Investor-State Dispute Settlement: Review of Developments in 2017*. United Nations Conference on Trade and Development;

Shu bilan birga, xalqaro arbitraj jarayonlari katta xarajat va vaqt talab etishi, shuningdek, milliy suverenitet masalalariga ta'sir qilishi mumkin. Ayrim davlatlar arbitraj jarayonining bu jihatlaridan norozi bo'lishlari mumkin.¹²

Bugungi kunda ko'plab investitsiya shartnomalarida investorlar va davlat o'rtasidagi nizolarni xalqaro arbitraj orqali hal qilish imkoniyati nazarda tutilgan. Bu amaliyot investorlarning huquqlarini himoya qilish va ular uchun qulay muhit yaratishga qaratilgan bo'lib, ko'plab davlatlar tomonidan qo'llab-quvvatlanmoqda. Shu bilan birga, xalqaro arbitraj investorlar va davlatlar o'rtasida nizolarni hal qilish uchun eng samarali va tan olingan mexanizm sifatida rivojlanib bormoqda.¹³

Investitsiya kelishuvlarini tahlil qilishda milliy qonunchilik bilan uyg'unlik

Xalqaro investitsiya shartnomalari milliy qonunchilik bilan uyg'unlashgan holda ishlab chiqilishi muhim. Masalan, O'zbekiston va boshqa rivojlanayotgan davlatlarda investitsiyaga oid huquqiy normalar mahalliy qonunchilik asosida takomillashtirilib boriladi, bu esa xorijiy investorlar uchun yanada qulayroq shart-sharoit yaratishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, investitsiya loyihalari xalqaro talablarga mos ravishda amalga oshirilishi uchun investorlarning milliy qonunchilikdan boxabar bo'lishi zarur.

Xorijiy investorlar va hukumat o'rtasidagi investitsiya kelishuvlari, milliy qonunchilik bilan uyg'unlikka erishish uchun, investorlar huquqlarini ta'minlaydigan va milliy suverenitetni hurmat qiladigan shartlarni o'z ichiga oladi. Milliy qonunchilik va xalqaro investitsiya shartnomalari o'rtasida muvofiqlik investitsiya muhitining barqarorligini ta'minlashda va kelajakdagi nizolarni oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Xalqaro investitsiya shartnomalarida milliy qonunchilikning o'рни katta, chunki har bir davlat o'z milliy qonunchiligiga tayanib, xorijiy investitsiyalarning mamlakat ichida qanday amalga oshirilishini tartibga soladi. Milliy qonunchilik xalqaro investitsiya kelishuvlariga asos bo'ladi va ular bilan muvofiqlikni ta'minlaydi. Bu kelishuvlar davlatning xalqaro majburiyatlarini hisobga olgan holda, xorijiy investorlar uchun qulay muhit yaratishga yo'naltirilgan.¹⁴ Milliy qonunchilik va xalqaro investitsiya kelishuvlari uyg'unligi uchun davlatlar adolatli va teng muomala tamoyiliga rioya qilishlari, ekspropriatsiya (mulkni musodara qilish) holatlarida to'liq va adolatli kompensatsiya berishlari, shuningdek, milliy qonunchilikka muvofiq ravishda xalqaro nizolarni hal qilishda shaffoflik tamoyilini ta'minlashlari lozim.

¹² Dolzer, R., & Schreuer, C. (2012). Principles of International Investment Law. Oxford University Press;

¹³ Salacuse, J. W. (2010). The Law of Investment Treaties. Oxford University Press;

¹⁴ Dolzer, R., & Schreuer, C. (2012). Principles of International Investment Law. Oxford University Press;

Bu tamoyillar xalqaro va milliy huquq o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni mustahkamlaydi va investorlar uchun huquqiy himoya yaratadi.¹⁵

Investitsiya kelishuvlarida milliy qonunchilikni inobatga olish davlatlar uchun suverenitet masalalarini muhofaza qilish imkonini beradi. Davlatlar o'z ichki qonunchiligini xorijiy investitsiyalarni tartibga solishda ustun qo'llaydilar va ushbu qonunchilikka rioya qilinishi xorijiy investorlardan ham talab etiladi. Bu esa davlatlarga ichki xavfsizlik va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda yordam beradi. Shu sababli, xalqaro investitsiya shartnomalarida milliy qonunchilikka moslashish xalqaro nizolarni minimallashtiradi va davlatning suveren huquqlarini saqlashga xizmat qiladi.¹⁶ Milliy qonunchilik va xalqaro investitsiya shartnomalari o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlashda ba'zi murakkabliklar yuzaga kelishi mumkin. Masalan, davlatning milliy xavfsizlik yoki jamoatchilik manfaatlari sababli kiritgan o'zgarishlari xorijiy investorlar huquqlariga salbiy ta'sir qilishi mumkin. Natijada, investorlar xalqaro arbitraj sudlariga murojaat qilishlari mumkin. Shu sababli, milliy qonunchilik va xalqaro kelishuvlar o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlash uchun davlatlar xalqaro shartnomalar tuzish jarayonida o'z ichki qonunchiliklarini tahlil qilib, ularni kelishuvlarda aks ettirishlari muhimdir.¹⁷

Davlatlar xalqaro investitsiya kelishuvlarini milliy qonunchilik bilan uyg'unlashtirish uchun bir qator strategiyalardan foydalanadi. Jumladan:

✓ Ichki qonunchilikni yangilash – Davlatlar xalqaro majburiyatlariga mos ravishda ichki qonunchilikni yangilab borishadi. Bu esa investitsiya shartnomalari asosida davlatning suvereniteti va investorlarning huquqlarini himoya qilish imkonini beradi.

✓ Investitsiya shartnomalarida maxsus bandlar qo'shish – Davlatlar investitsiya shartnomalarida milliy xavfsizlik, jamoatchilik manfaatlari va boshqa ichki masalalar bo'yicha maxsus bandlar kiritish orqali investorlarning shartnoma majburiyatlarini milliy qonunchilikka mos ravishda belgilaydi.

✓ Nizolarni xalqaro arbitraj orqali hal qilish – Xalqaro nizolarni hal qilishda davlatlar xalqaro arbitraj sudlariga murojaat qilish imkoniyatini taqdim etadi, lekin shu bilan birga milliy qonunchilikning ustunligini ta'minlaydi.¹⁸

Milliy qonunchilik va xalqaro investitsiya shartnomalari o'rtasidagi uyg'unlik investitsiya muhitini mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi.

¹⁵ Muchlinski, P. (2007). *Multinational Enterprises & the Law*. Oxford University Press;

¹⁶ Schreuer, C. H. (2009). *The ICSID Convention: A Commentary*. Cambridge University Press;

¹⁷ UNCTAD (2012). *World Investment Report 2012: Towards a New Generation of Investment Policies*. United Nations Conference on Trade and Development;

¹⁸ Salacuse, J. W. (2010). *The Law of Investment Treaties*. Oxford University Press;

Davlatlar investorlar uchun qulay sharoit yaratishda milliy qonunchilik va xalqaro majburiyatlarni muvofiqlashtirish orqali o'z iqtisodiyotini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Xulosa

Investitsiya shartnomalari hukumat va xorijiy investorlar o'rtasida o'zaro ishonchni mustahkamlash uchun muhim vositadir. Xalqaro tajribaga ko'ra, investitsiya shartnomalari xorijiy investorlarga huquqiy kafolatlar va nizolarni hal qilishda ishonchli vositalarni taqdim etishi kerak.

Shu bilan birga, ushbu shartnomalar mahalliy qonunchilik bilan uyg'unlashgan holda ishlab chiqilishi lozim. Bu yo'nalishda xalqaro tashkilotlar va davlatlar orasida o'zaro tajriba almashinuvi ham muhim o'rin tutadi.

Xorijiy investitsiya kelishuvlarining milliy qonunchilik bilan uyg'unlashishi davlatlar uchun iqtisodiy barqarorlik va investorlar huquqlarini himoya qilishda katta ahamiyatga ega. Bu kelishuvlar xalqaro investorlarga xavfsiz huquqiy muhit yaratishda, ayni paytda davlatning suverenitetini himoya qilishda muhim rol o'ynaydi. Milliy qonunchilik va xalqaro kelishuvlar o'rtasidagi uyg'unlik davlatlarga xalqaro majburiyatlarni milliy manfaatlariga moslashtirish imkonini beradi. Ushbu muvozanatni ta'minlash investitsion nizo risklarini kamaytirib, milliy xavfsizlik va iqtisodiy rivojlanishni saqlashga yordam beradi. Shu tariqa, davlatlar milliy qonunchilik va xalqaro shartnomalarni uzviy ravishda uyg'unlashtirib, investitsiyalar uchun barqaror muhit yaratishi, shuningdek, xalqaro arbitraj orqali nizolarni samarali hal qilishi mumkin.

REFERENCES

1. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2008). International Investment Law: Understanding Concepts and Tracking Innovations--A Companion Volume to International Investment Perspectives. Organisation for Economic Co-operation and Development;
2. Vandevelde, K. J. (2009). US international investment agreements. Oxford University Press;
3. https://unctad.org/system/files/official-document/wir2012_embargoed_en.pdf;
4. Dolzer, R., Kriebaum, U., & Schreuer, C. (2022). Principles of international investment law. Oxford University Press;
5. UNICTRAL (2010). "UNCITRAL Arbitration Rules";
6. Muchlinski, P. (2007). Multinational Enterprises & the Law. Oxford University Press;
7. UNCTAD (2018). Investor-State Dispute Settlement: Review of Developments in 2017. United Nations Conference on Trade and Development;

8. Dolzer, R., & Schreuer, C. (2012). Principles of International Investment Law. Oxford University Press;
9. Salacuse, J. W. (2010). The Law of Investment Treaties. Oxford University Press;
10. Schreuer, C. H. (2009). The ICSID Convention: A Commentary. Cambridge University Press;
11. UNCTAD (2012). World Investment Report 2012: Towards a New Generation of Investment Policies. United Nations Conference on Trade and Development;